

Domaházi hagyományőrök nyomában

Elek Menyhért: *Domaházi
templomtorony de messzire ellátszik*

ALABÁN PÉTER

Értékmentés, értékmegőrzés. E szavakkal jellemezhető Elek Menyhért nyugalmazott iskolaigazgató munkássága, illetve a nevével fémjelzett harmadik önálló kötet, amely a Palócföld keleti peremén élő barkó etnikum egyik sajátos hagyományokkal bíró faluja néprajzi értékekben gazdag múltjának állít újabb emléket. Domaháza község Borsod, Heves, Nógrád, valamint a történeti Gömör vármegyék határán sokáig számított elzárt településnek, igazi zsákfalunak. A helyi tradíciók talán éppen ezért maradtak fenn és váltak kutathatóvá mind az etnográfusok, mind a népzene gyűjtők, mind pedig – utalva a filmes Gulyás testvérekre – a filmszociográfia művelői előtt. A mára ezer fő alá visszaesett népességű település az egyik leghátrányosabb helyzetben lévő helység az ózdi kistérségben, egykori paraszti, majd a vasgyárban dolgozó ipari munkás lakossága eltűnt, fiataljai elvándorolnak, elöregedő és átrétegződött társadalmá súlyos, nehéz helyzetbe került.

Ilyen közegben az egyik lábon álló stabil pont az egykori, 29 fővel alapított Pávakör tagjaiból verbuválódott, gyakran nem is Domaházán élő hagyományőrök csoportja, akik immár több mint 40 éves múlttal büszkélkedhetnek. Az 1960-as évek végére visszanyúló előzmények ma megismétlődni látszanak: 1969-ben a Magyar Televízió „Röpülj Páva” címmel országos népdalvetélkedőt hirdetett, amely ötletadónak bizonyult, s 1971-ben helyi versenyt is szerveztek nagy sikerrel. A folytatás sem maradt el, a hagyományőrök együtt maradtak, sőt, elsőként 1972 tavaszán – a mai nevén Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége (KÓTA) rendezésében – már Domaházán kívül is felléptek (Sajószentpéter). Mindezt országos minősítés, majd rádiófelvétel követte. A domaházaiak műsoraiban megelevenedett a régi fonók, tollfosztók, disznótorok,

kukoricafosztók hangulata, miközben a pávaköri tagok folyamatosan gyűjtötték s hozták a szebbnél szebb régi és új stílusú dalokat, felkutatva az azokat még ismerő idős embereket, hajdani pásztorokat, lakodalmak, bálók előénekeseit. Az együttes fennállása során eddig hatszor mérettette meg magát, és minden alkalommal kiváló minősítést kapott. Ezen kívül elnyerték a Népművelési Intézet nívódíját, megkapták a Kiváló Együttes címet és a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség díját is. Négy évtizedes tevékenységüknek újra érdekes fényt adhat az MTVA, a Duna Televízió és a Hagyományok Háza által 2012-ben szervezett, „Fölszállott a páva” című népzene- és néptáncvetélkedő.

Elek Menyhért korábbi műveiben is igyekezett szeretett falujának „kincseit” átörökíteni az utókor számára. Az 1997-ben kiadott, Barsi Ernő által lektorált könyvében („Az a híres domaházi menyecske...”) közel 180, kottával ellátott népdalt adott közre, 2010-ben pedig – a domaházi római katolikus egyházközség fennállásának 250. évfordulója alkalmából – „Domaháza ékszerdoboz” címmel jelent meg a Szent Erzsébet templom történetét, rejtett értékeit (köztük Feszty Masa festőnő freskóit) összefoglaló színes alkotása. Ez a hagyaték bővült újabb írásos anyaggal 2011-ben, amelynek első könyvbemutatóját az együttes 40 éves jubileumi rendezvényén tartották nyáron, míg a hivatalos, Ózdon rendezett ismertetőt 2011 novemberében a városi könyvtár dísztermében rövid műsorral egybekötve.

A 230 oldalas, 21 fejezetre tagolt alkotás 126 db, magánarchívumban őrzött képpel (köztük minősítésekről, oklevelekről készült felvételekkel) mutatja be az 1999 óta egyesület formájában működő hagyományörző együttes történetét és műsorait. Az egyes fejezetek ma már történelmi állomások, melyek kezdeti fénykora tehát az 1970-es évekre esett, részben a Gulyás János és Gulyás Gyula által forgatott dokumentumfilmekkel párhuzamosan: Országos „Röpülj Páva” Vetélkedő és az azt követő, helyben megrendezett népdalvetélkedő (1969-1971), majd a kör megalakulása, ezt követően Rádiófelvétel és Arany Páva Verseny (1972-1973), V. Duna Menti Folklor Fesztivál (1975), Röpülj Páva '77 Népművészeti Vetélkedő (1977), illetve a VI. Duna Menti Folklor Fesztivál (1978). A 80-as és a 90-es években a sikersorozat töretlenül bizonyult nem csupán hazai, hanem nemzetközi téren is: az egykori Szovjetunió és Csehszlovákia mellett Romániában, Lengyelországban, később Franciaországban is fellépett a társulat. Több televíziós szereplés is megemlíthető, így például a „Magyarország ma” (1997), vagy a korábban népszerű országjáró sorozat, a „Főtér” (2002) adásaiban. A kötet több olyan újságcikket is közöl, amely a helyi, a regionális és az országos sajtóban megjelent „tükröt” tartja az olvasó elé a hagyományörzők tevékenységéről.

A szerzői utószó büszkén mond köszönetet az egykori tanítványnak, Dr.

Holló Ieszi Ernő állatorvosnak (USA), aki támogatta a kötet kiadását, de elégedettséget tükröz a településnek hírnevet és dicsőséget szerző négy évtized rengeteg fellépéssel, de fáradtsággal is járó, mégis élményekkel, sikerekkel teli időszakára vonatkozóan. Záró fejezetének végén közli az együttes 30 tagjának névsorát (2011-ben), külön kitérve a fiatalokra. Mosolygós vendégszerető emberek, vidám hangulat, zene és tánc, nosztalgikus visszaemlékezést kínáló fotók és archív bejátszások: ezek őrzik könyvben, műsorfelvételeken, megkopott és új, digitális fényképeken egy igazi palóc közösség múltját és jelenét.

(Domaházi Hagyományőrző Egyesület, h. n., 2011)

